

5698

آخرین نخست‌وزیر

زندگی و زمانه میرحسین موسوی

جواد موگویی

فهرست مطالب

۹مقدمه
۱۲تولد
۳۰گالری نقاشی و آغاز زندگی هنری
۴۹حلقه سمرقند
۵۹چند روز در کمیته مشترک
۶۴سرانجام حسن و محبوبه
۷۱انتشارات قلم، جنبش مسلمانان و سفر به آمریکا
۷۸اولین عضویت در حزب
۱۰۵یک قدم تا وزارت
۱۱۱شب هفتم
۱۳۲چند روز وزارت
۱۴۹ابهام پس از ۲۷ سال!
۱۶۸اسرار آیت
۱۸۷تعبیر یک رویا
۲۰۰آغاز اختلاف و اخراج
۲۴۲جدال ۶۴
۲۸۶روزهای تلخ آقای خامنه‌ای
۳۰۰روی خط میانه‌روی
۳۴۷ایستگاه استعفا

مقدمه

نگارش کتاب «آخرین نخست‌وزیر» را حدود ۳ سال پیش شروع کردم. ایده آن اواسط نگارش کتاب «اسرار آیت» به ذهنم متبادر شد. وقتی در پژوهش‌ها به ماجرای اختلاف شهید دکتر سیدحسین آیت با مهندس میرحسین موسوی رسیدم، با حجم انبوهی از فیش‌های جالب درباره مهندس موسوی برخورد کردم و فهمیدم این حجم از اطلاعات، می‌تواند کتابی مستقل شود.

از سوی دیگر بسیاری پس از مطالعه «اسرار آیت» تشویق کردند که کتابی درباره زندگی‌نامه مهندس موسوی بنویسم. مهندس موسوی بعد از مرحوم بازرگان، شهید رجایی و شهید باهنر، چهارمین نخست‌وزیر پس از پیروزی انقلاب است، اما برخلاف نخست‌وزیران پیشین، تاکنون کتابی درباره آخرین نخست‌وزیر ایران منتشر نشده است.

با خود گفتم مهندس موسوی ۸ سال نخست‌وزیر ایران بوده و طبعا زیر ذره‌بین

رسانه‌های داخلی و خارجی بوده و درباره او اطلاعات بسیاری منتشر شده است. در تحقیقات، با حجم انبوهی از اطلاعات و فیش، از دوران نخست‌وزیری او مواجه شدم، همین‌طور ۲ سوابق سال و نیم او در روزنامه و حزب جمهوری اسلامی و تصدی چندماهه وزارت امور خارجه. اما چیزی درباره زندگی ۳۷ ساله او در سال‌های قبل از انقلاب نیافتیم.

با خود گفتم حتماً مهندس موسوی در خلال دوران نخست‌وزیری، مصاحبه‌هایی درباره روزهای مبارزاتش پیش از انقلاب انجام داده، اما در کمال تعجب دریافتم هیچ مصاحبه‌ای درباره سوابقش انجام نداده و اطلاعات زیادی از زندگی‌نامه او پیش از انقلاب در دست نیست. هرچه گشتم، کمتر یافتم. فرضیاتم همه غلط از آب درآمد. کار، بسیار دشوار شده بود.

می‌خواستم زندگی‌نامه آخرین نخست‌وزیر ایران را بنویسم، اما از گذشته او و دوران پیش از انقلاب چیزی نمی‌دانستم. برایم عجیب بود که چرا درباره سوابق کسی که ۸ سال از مهم‌ترین سال‌های پرتلاطم انقلاب را نخست‌وزیر بوده، اطلاعات ناچیزی وجود دارد؟

نمی‌دانستم در کدام گروه سیاسی فعالیت می‌کرده. اطلاعی از بازداشت چند روزه او در کمیته مشترک ضدخرابکاری ساواک نداشتیم. وضعیت همسرش نیز همین‌گونه بود. فقط می‌دانستم پیش از انقلاب، نام دیگری داشته. حوادث پس از انتخابات ریاست جمهوری سال ۸۸ و حصر او و همسرش، دسترسی به آنها را برایم غیرممکن و دشواری‌های تحقیقات را دو چندان کرده بود. مانده بودم چه کنم.

شروع کردم به خواندن خاطرات سیاسی مبارزان پیش از انقلاب، از چپ‌های توده‌ای و چریک‌های فدایی خلق گرفته تا سازمان مجاهدین خلق، جنبش مسلمانان مبارز و

روحانیون. اینجا بود که آرام آرام برگ‌هایی از زندگی مهندس موسوی برایم نمایان شد. در کنار آن تصمیم گرفتم با شخصیت‌های آن دوران مصاحبه کنم. با این حال در میان انبوهی از خاطرات مبارزان پیش از انقلاب، اطلاعات کمی از زندگی مهندس موسوی پیدا کردم.

مراکز رسمی نیز پرونده ساواک مهندس موسوی و همسرش را در اختیارم قرار نمی‌دادند. فهمیدم که همه چیز را خودم باید پیدا کنم. تنها منابع موجود، خاطرات منتشر شده، مطبوعات و مصاحبه‌هایی بود که خودم گرفتم. اما با وجود این مشکلات کوشیدم زوایای مختلف زندگی مهندس موسوی را کشف کنم.

دوران ۸ ساله نخست‌وزیری مهندس موسوی با جنگ تحمیلی و حوادث بی‌شمار تلخ و شیرین دهه اول انقلاب عجین شده است؛ از کودتای آیت‌الله شریعتمداری، دستگیری اعضای حزب توده، کشتار خونین حج سال ۶۶ تا ماجرای مک‌فارلین، اعدام سیدمهدی هاشمی، اعدام‌های سال ۶۷ عزل آیت‌الله منتظری و از همه مهم‌تر روزهای سخت و طاقت‌فرسای جنگ تحمیلی و پذیرش قطعنامه ۵۹۸.

در تمام این حوادث، اداره کشور برعهده مهندس موسوی بوده. برای همین در خلال کار تصمیم گرفتم زندگی مهندس موسوی را در ۲ جلد مجزا به نگارش درآورم. جلد نخست در برگیرنده تولد تا پایان دوران نخست‌وزیری اوست و در جلد دوم به سال‌های انزوای پس از نخست‌وزیری و در نهایت نقش آفرینی او در انتخابات چالش‌برانگیز سال ۸۸ پرداخته‌ام.

کتاب پیش‌رو جلد نخست این پژوهش است، که روایتی است از زندگی آخرین نخست‌وزیر ایران. در این نوشتار کوشیده‌ام بدون جانبداری و براساس مستندات، برگ‌هایی از تاریخ کشورم را به رشته تحریر درآورم که با زندگی آخرین نخست‌وزیر ایران گره خورده است. در این راه از کمک دوستان بسیاری بهره‌جستم.

قبل از هر کس باید از سرکار خانم عطیه محمدی تشکر کنم که فیش‌های بسیاری از مطبوعات و کتب خاطرات برایم جمع‌آوری کرد.

اما هیچ‌کس به اندازه سرکار خانم فائقه سادات میرصمدی در هموار کردن نگارش کتاب موثر نبوده است؛ به رغم مشغله‌های فراوان لطف کرد با سعه‌صدری ستودنی متن کتاب را خواند، اصلاح کرد و با راهنمایی‌های فاضلانه مرا مستفیض کرد.

از دکتر حامد ملک‌زاده عزیز باید تشکر کنم که محبت‌های بی‌کران او همواره پشتیبانم بوده و نمی‌توانم دینم را به او در چند عبارت کوتاه بیان کنم.

از محمود ازگلی عزیز و برادر خوبم علی بازگشا نیز تشکر می‌کنم که از هیچ کمکی دریغ نکردند.

از مرتضی میردار، معاونت تاریخ شفاهی مرکز اسناد انقلاب اسلامی باید تشکر کنم زیرا نخستین کسی بود که پس از مطالعه «اسرار آیت» مرا به نگارش کتابی مجزا درباره مهندس موسوی تشویق کرد و همواره مرا به تحقیق و پژوهش منصفانه توصیه می‌کرد.

جواد موگویی

۱۹ فرودین ۱۳۹۵

دهم رجب ۱۴۳۸